

Sæddonation handler også om moral

Mohr, Sebastian

Published in:
Dagbladet Information

Publication date:
2013

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Mohr, S. (2013). Sæddonation handler også om moral. *Dagbladet Information*, 16-17.

Kronik

Sæddonation handler også om moral

Vi interesserer os ikke for sæddonorere, som mennesker, der træffer et bevidst moralsk valg om at hjælpe barnløse med at få børn. Men hvilke overvejelser ligger der egentlig bag valget om at blive sæddonor?

Af Sebastian Mohr

Sæddonation er et hyppigt medieemne, ikke mindst på grund af sensationsværdien, der altid klister til mediehistorier om sæddonation. Hvis donoren overhovedet er interessant, er det kun som en skygge i baggrunden af den egentlige sensationshistorie som de 100 mulige børn, der kunne komme til verden, eller en arvelig sygdom, der er givet videre gennem brugen af donorsæd. I slutningen af september 2012 kunne vi f.eks. alle sammen følge historien om donor 7042. Han er bærer af en arvelig sygdom ved navnet NF1 og nogle af de børn, som kom til verden ved hjælp af hans sæd, er nu blevet diagnosticerede som bærere af den samme sygdom.

Da DR d. 23. september indledte udsendelsen af 21 *Søndag* med sætningen: »Vi kender ham kun som et tal, donor 7042, han er brugt som far til over 40 børn.« kunne man som seer få indtryk af, at interessen for donoren også stammer fra en bekymring for ham som person, en person, der har fået at vide, at han har videregivet en nedarvet sygdom til et vist antal børn. Men dette indtryk viste sig at være forkert. En kold efterårsaften sidder Mathias og jeg hjemme hos ham og snakker, om hvordan det er at donere sæd. Mathias er en ung mand på 25 og har været donor i et år:

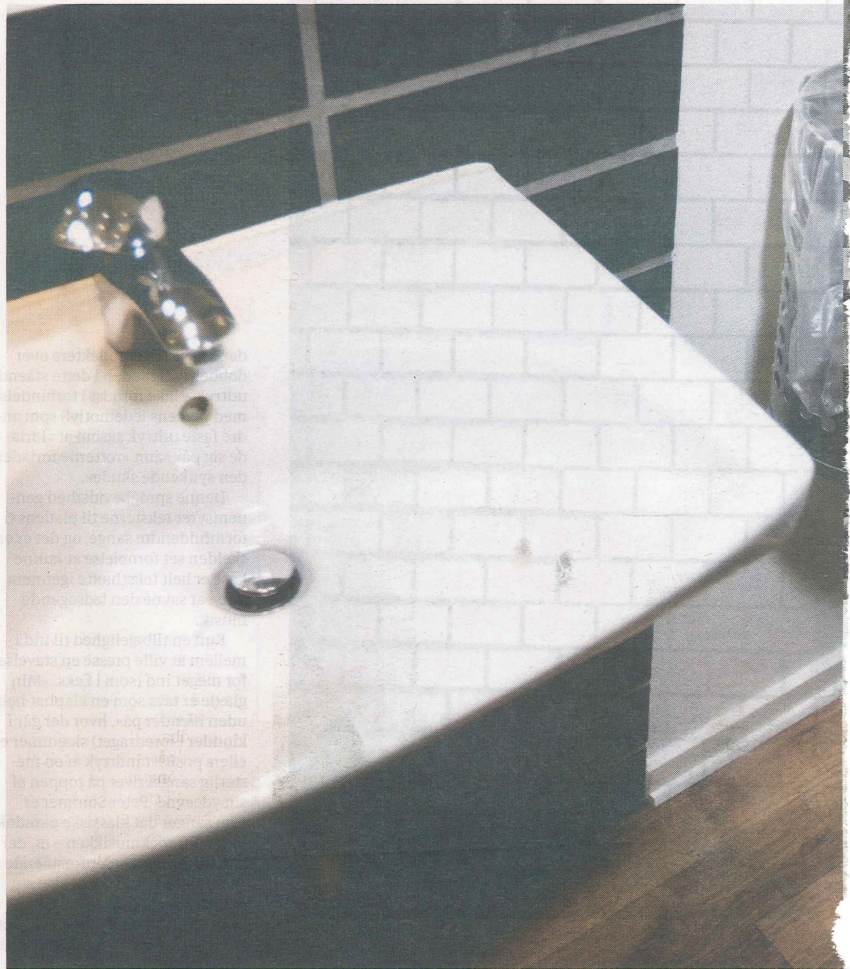
»Hvis jeg får at vide, at jeg har et eller andet gen i min krop, som gør, at der er en sandsynlighed for, bare en lille bitte sandsynlighed for, at de børn, der kommer til verden på grund af min sæddonation bliver handicappede eller

sådan noget, så vil jeg ikke gøre det.«

Som donor er Mathias ikke alene med denne holdning. De mænd, som donerer deres sæd til sædbanker i Danmark, er bekymrede for de børn, der kommer til verden gennem brug af donorsæd. Med andre ord er sæddonorere mennesker, der tager et etisk og moralsk standpunkt. De forholder sig til samfundets fælles beslutning om, at det at skabe familier gennem sæddonation er en legitim og ønskværdig måde at få børn på. Men kigger man på det billede, der tegner sig i den danske offentlighed og det danske medielandskab, kunne man nemt få indtryk af, at sæddonorere kun er dem, som leverer sæden. Bliver donorerne omtalt, reduceres deres person nemlig til et spørgsmål om motivation: De gør det jo kun på grund af pengene. Men så enkelt er det ikke.

Ingen entydig motivation

Mathias er en af de mænd, som jeg har interviewet som en del af mit igangværende Ph.d.-projekt om sæddonation og sæddonorere i Danmark. I disse samtaler tegner der sig et mere nuanceret billede af, hvad det egentlig betyder at være sæddonor. Et billede, der er lidt mere komplekst end spørgsmålet om motivation kan rede-gøre for. For når man spørger til motivation, har man også en forventning om, at der kun findes en bestemt årsag til menneskers beslutninger. Men et område som menneskelig reproduktion er det meste af tiden kendetegnet ved beslutninger, som ikke er baseret på entydig motivation. Som forskning har vist, inddrager mange af de beslutninger, der fører til at få børn, en kompleks konstellation af individuelle og samfundsmæssige situationer, som de fleste mennesker ikke ville kunne redegøre for, hvis de blev spurgt

Sæddonorere skal først og fremmest føle sig tilpas som et etisk og moralsk handlende menneske, inden de er overbevist om, at sæddonation er noget, de har lyst til at deltage i, skriver dagens kroniker. Foto: Scanpix.

om dem. Og det samme gælder for sæddonorernes beslutning om at donere sæd. At træffe en beslutning om at være sæddonor indebærer en række etiske og moralske udfordringer, som de mænd, der gerne vil donere deres sæd, skal forholde sig til. Og disse udfordringer går langt ud over det simple spørgsmål, om man vil tjene penge eller ej.

En etisk beslutning

I Danmark får sæddonorere en erstatning for deres sædprøver, der gennemsnitligt ligger på mellem 200 til 400 kroner pr. prøve. Og selvom denne erstatning er en del af beslutningen om at blive sæddonor, er det ikke det mest afgørende for, om donorerne bliver ved med at donere sæd. Donorerne skal nemlig først og fremmest føle sig tilpas som et etisk og moralsk handlende menneske, inden de er overbevist om, at sæddona-

tion er noget, de har lyst til at deltage i.

Mathias' bekymring om, at han muligvis kunne nedarve en genetisk sygdom til børn, er et godt eksempel på det. Når mænd træffer en beslutning om at donere deres sæd, træffer de samtidig også en beslutning om, hvordan menneskeligt liv skal begynde og om, hvad deres rolle skal være i denne proces. Og for at føle sig tilpas med denne beslutning er det ikke kun afgørende, hvad den enkelte mand synes er rigtigt eller ej, men også velsignelsen fra mændenes venner, kæresten, familier og ikke mindst velsignelsen af samfundet som helhed.

Mediernes rolle

Den første private sædbank i Danmark blev grundlagt i 1987, kort tid efter nedfrysning af menneskelig sæd blev rentabelt på kommercielt plan. Siden har sæddonation været meget præsent som et emne i den offentlige debat. Mange donorer er først blevet opmærksomme på sæddonation gennem medierne. Og denne konfrontation med sæddonation blev langt hen ad vejen en del af grunden til, at de så valgte eller ikke valgte at donere sæd. Medierne er altså med til at skabe en offentlighed, der tænker reproduktion på forskellige måder. I et

samfund som Danmark, hvor teknologisk assisteret reproduktion er en del af menneskers hverdag, er der større sandsynlighed for, at mænd vil tage beslutningen om at være sæddonor, end der vil være i et land, hvor det ikke er tilfældet. Det samme gælder omgangen med seksualitet i den offentlige debat. Hvis der ikke havde været en åbenhed omkring seksualitet, ville der med stor sandsynlighed heller ikke have været så stor en villighed blandt danske mænd til at blive sæddonorere.

Men udover nødvendigheden af en offentlig debat er det særligt de individuelle forhold, der er afgørende for, om en mand vil føle sig tilpas med at være sæddonor. I Mathias tilfælde skabte beslutningen om at være sæddonor eksempelvis uventede problematikker i hans forhold, som medførte, at han undlod at blive sæddonor, indtil disse problematikker var løst. Hans kæreste havde det svært med at forestille sig, at der ville være børn i fremtiden, som delvis stammer fra Mathias sæd, men som alligevel ikke var en del af deres partnerskab.

Men også donorerne forhold til forældre og søskende er afgørende. For at kunne svare på de skemaer, som sædbankerne bruger til at udforske donorerne medicinske historie, er de fleste

'Man gør det ikke – kun – for pengenes skyld'

Næsten alle sæddonorer donerer af altruistiske årsager. Samtidig spiller den økonomiske kompensation også en rolle for de fleste, lyder det fra direktøren i verdens største sædbank, Cryos

Af Søren Berggreen Toft

Selv om den økonomiske kompensation spiller en rolle for langt de fleste sæddonorer, er en større kompensation ikke lig med flere sæddonationer. Det var den erfaring, verdens største sædbank, Cryos, gjorde, da de for nogle år siden forblede beløbet pr. donation.

»Vi stod i den situation, at vi havde svært ved at følge med efterspørgslen, så vi spurgte myndighederne om lov til at hæve be-

løbet fra 250 til 500 kroner i håb om, at det så ville vælte ind med donation. Det fik vi lov til, men vi fik ikke nye donorer, og dem, vi havde, donerede ikke oftere. Det var jo mærkeligt. Så vi satte beløbet ned til det gamle og holdt vejret, for det var jo ikke sikkert, at alle så ville blive ved. Men der skete der heller ikke noget,« fortæller Ole Schou, direktør i Cryos.

Hos Cryos har de lavet flere undersøgelser over folks motiv til at donere sæd. Den første blev lavet i 1992, den næste i 2002, og den seneste i 2012. De to motiver, som går igen i undersøgelserne, er dels det altruistiske motiv og dels det økonomiske.

»Jeg tror, at hvis man vil tegne en kurve over sammenhængen mellem den økonomiske

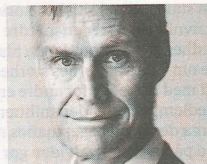
kompensation og antallet af donationer, så ville den stige meget kraftigt i de små beløb, men når den kommer op omkring de 150-200 kroner, vil den stabilisere sig. Så hvis beløbet er under de 200 kroner, gider folk ikke, og hvis vi kommer over, vil det ikke tiltrække så mange flere, for det er ikke for pengenes skyld, man gør det,« siger Ole Schou.

– Men hvis man spørger folk direkte, vil de så ikke altid sige, at de gør det af useviske grunde for at fremstå bedst muligt?

»Det er et godt spørgsmål, og vi kan ikke svare på det med sikkerhed. Men personligt er jeg ikke i tvivl om, at det altruistiske motiv bestemt er det.«

– Hvorfor er det så nødvendigt at betale en sæddonor, når det ikke er nødvendigt at betale en blod-donor?

»Det ved jeg dybest set ikke, og jeg tror ikke, der er nogen, der ved det. Men man kan forestille sig, at det har noget at gøre med, at når man giver blod, så gør man det for at redde liv, men når man giver sæd, så gør man det for at skabe liv. Det, tror jeg, udgør en væsentlig forskel.«

Ole Schou

'Det er for omkostningsfuldt at fortælle om det'

Sæddonation er stadig et så tabubelagt område, at det kan være svært for medierne at få donorerne selv til at stå frem og fortælle om deres overvejelser, mener medieekspert

Af Søren Berggreen Toft

Når sæddonoreres motiv i medierne ofte bliver reduceret til et spørgsmål om penge, skyldes det slet og ret, at det kan være svært at få folk til at stå frem med navn og ansigt og fortælle, at de er sæddonorer. Det er for omkostningsfuldt at gøre det i en avis, hvor både venner, familie og svigermor kan læse med.

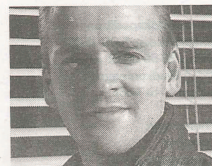
Det mener lektor Mark Ørsten, leder af journalistuddannelsen på Roskilde Universitet.

»Spørgsmålet er, hvad der sker, når en sag først er kommet på dags-

ordenen. Blicher den hængende på den samme vinkel, eller kommer der andre vinkler til? Uden at have set videnskabeligt på det, så ser det ud til, at når det handler om sæddonation, så kommer der ikke andre vinkler på, og der er ikke nogen af de historier, der har særlig meget fokus på donorerne,« siger Mark Ørsten.

»Men det kan der være en god grund til. Nemlig, at det har en stor personlig omkostning for donorerne at fortælle omverdenen om det. Så når der i medierne ikke er så stor fokus på donorerens overvejelser, kan det skyldes, at det simpelthen er svært at finde nogle cases, der vil stå frem med ansigt, fordi det kan have nogle ret store omkostninger.«

Ifølge Mark Ørsten er det ikke

Mark Ørsten

kun donorerens etiske og moralske overvejelser, der mangler i debatten. For det er ikke kun donorerne, der skal gøre sig etiske og moralske overvejelser. Det er også modtagerne.

»Det er jo ikke sæden alene, der gør det. Der er også nogen, der har brug for det, og den del af debatten ser heller ikke så belyst ud. Man hører kun om folk, der har købt dårlig sæd og ikke dem, der har gjort det rigtige. Det er jo igen, fordi det sikkert overskrider nogle moralske grænser at stille sig frem og sige, at man gjorde det af de og de årsager,« siger han.

– Men hvorfor er det overhovedet et problem?

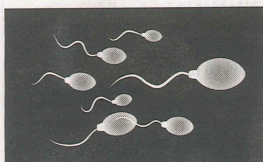
»Det betyder jo, at vi får en penge-debat i stedet for en etisk og moralsk debat.«

»Nu ved jeg selvfølgelig ikke, hvor meget medierne har prøvet på at finde cases, men jeg vil da gætte på, at man har prøvet det, og så er de blevet mødt af problemet med, at det er for svært at finde folk, der har lyst til at stille sig op over for alverden med sine etiske og moralske overvejelser omkring sæddonation,« siger lektor Mark Ørsten.

donorer nødt til at kontakte nærtstående familiemedlemmer. Dermed indgår de samtidig også i en samtale omkring deres beslutning om at være sæddonor og møder deres forældres og søskendes synspunkter. Når en mand overvejer at blive sæddonor, træffer han altså ikke bare denne beslutning alene. Tværtimod skal han gennem en forhandlingsproces med sin omverden om det, som han har tænkt sig at indgå i, overhovedet er acceptabelt.

Hvis vi som samfund gerne vil skabe en dialog omkring de etiske og moralske aspekter af sæddonation, bliver vi nødt til at tage sæddonorerne alvorligt som mennesker, og ikke kun som leverandører af sæd. Uden sæddonorer havde mange børn aldrig set verdens lys. Sæddonorer er ganske almindelige personer, der træffer etiske og moralske valg og må føle sig tilpas med disse. Vores samfund burde give dem mulighed til at gøre lige præcis det.

kronik@information.dk

SERIE

Reproduktion og sex

- Hvad sker der med vores opfattelse af reproduktion, når frygten for at få børn er afløst af frygten for ikke at kunne få børn?
- Når flere og flere børn bliver til på fertilitetsklinikker? Hvilke etiske overvejelser er der på spil? Og hvilken rolle spiller sex og forestillinger om sex i denne virkelighed?
- Information sætter i den kommende tid fokus på reproduktion og sex.

Sebastian Mohr er etnolog og ph.d.-studerende ved Center for Medicinske Videnskaber og Teknologistudier på KU